

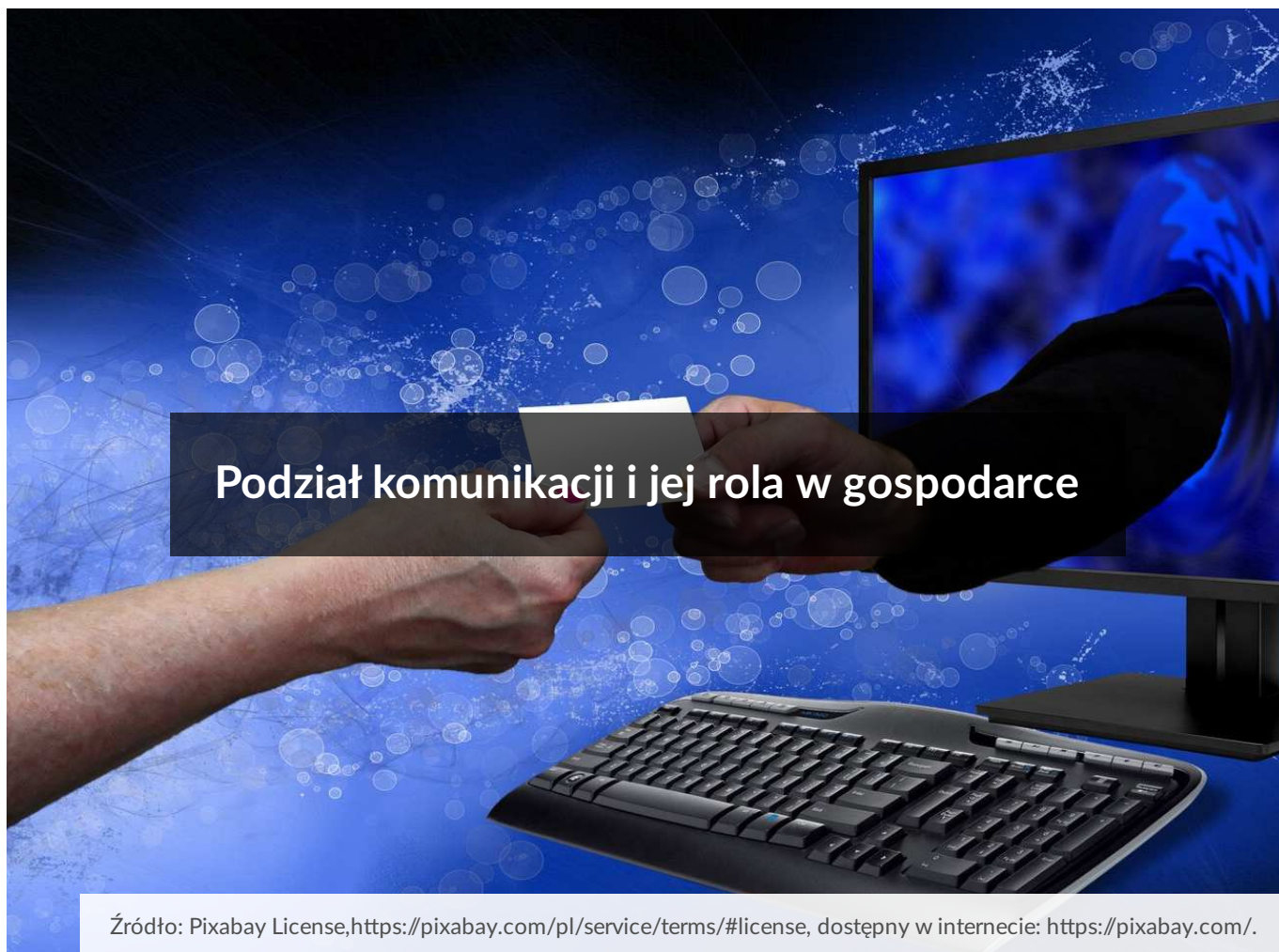

Podział komunikacji i jej rola w gospodarce

- Wprowadzenie
- Przeczytaj
- Grafika interaktywna
- Sprawdź się
- Dla nauczyciela

Bibliografia:

- Źródło: *Jak szybko w XIX w. rozchodziły się wiadomości?*, dostępny w internecie: Encyklopedia PWN [dostęp 26.05.2020 r.].

Źródło: Pixabay License, <https://pixabay.com/pl/service/terms/#license>, dostępny w internecie: <https://pixabay.com/>.

“ ***Jak szybko w XIX w. rozchodziły się wiadomości?***

W 1801 wiadomość o śmierci cara Pawła I dotarła do Londynu po 3 tygodniach, a o śmierci jego syna Mikołaja I (1855) w ciągu kilku godzin. Dobrze to ukazuje rolę nowych osiągnięć techniki w coraz szybszym przekazywaniu informacji.

Źródło: *Jak szybko w XIX w. rozchodziły się wiadomości?*, dostępny w internecie: Encyklopedia PWN [dostęp 26.05.2020 r.].

Dzisiaj dzięki nowoczesnym technologiom wiadomości rozchodzą się błyskawicznie po całym świecie. W tym materiale dowiesz się, jak ten fakt wpływa na gospodarkę na świecie.

Twoje cele

- Poznasz podział komunikacji.
- Określisz rolę komunikacji w gospodarce.
- Scharakteryzujesz zmiany znaczenia transportu i łączności na poszczególnych etapach rozwoju państw.

Przeczytaj

Komunikacja to dział gospodarki narodowej obejmujący transport (usługi związane z przemieszczaniem ładunków i osób) i łączność (usługi związane z przekazywaniem informacji). W obrębie komunikacji wyróżnia się:

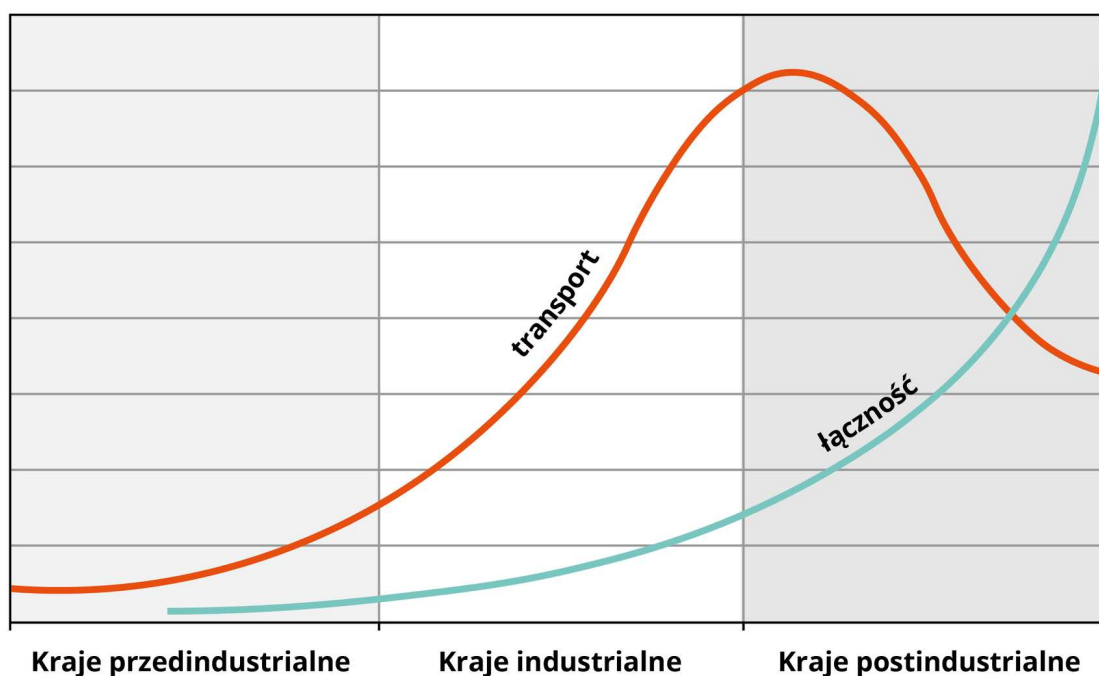
transport	łączność
Przemieszczanie ładunków i ludzi przy pomocy różnych środków transportu (np. samochodów, pociągów, samolotów, statków, rurociągów), a dawniej w dużym stopniu także zwierząt.	Przekazywanie informacji za pomocą poczty , prasy i komunikacji. Umożliwia ona procesy globalizacji, a jednocześnie wpływa na zmniejszenie roli transportu osobowego. Obecnie wiele rodzajów łączności odznacza się dużą szybkością przekazu, dostępnością i coraz większym zasięgiem, co usprawnia życie ludności i gospodarkę. Natomiast wzrastający ich udział w tworzeniu PKB przyczynia się do zwiększania poziomu rozwoju gospodarczego. Zadaniem łączności jest także rozwój edukacji i kultury.

Więcej informacji dotyczących podziału transportu i łączności znajdziesz w [grafice interaktywnej](#). Natomiast szczegółowe dane o klasyfikacji transportu odszukasz w materiale [Kryteria podziału transportu](#), a informacje dotyczące głównych rodzajów łączności w materiale [Zróznicowanie dostępu do telefonii komórkowej oraz internetu](#).

Rola komunikacji w gospodarce

Zapotrzebowanie na usługi komunikacyjne wzrasta wraz z poziomem rozwoju gospodarczego, jednak zmienia się ich struktura. Na etapie przedindustrialnym obserwuje się małe znaczenie zarówno transportu, jak i łączności. Powszechny jest tam transport niezmechanizowany, a pod koniec fazy – transport kolejowy i żegluga. Na etapie industrialnym, kiedy w gospodarce państw dużą rolę odgrywa przemysł ciężki, wzrasta znaczenie transportu (szczególnie kolejowego i żeglugi), co wiąże się z przewozem surowców i przetworzonych z nich produktów oraz ludzi ich wytwarzających. Natomiast

na etapie postindustrialnej rola transportu maleje (choć duże znaczenie ma transport samochodowy i lotniczy, a następnie swój renesans przeżywa transport szynowy), a wzrasta znacząco rola łączności, a szczególnie komunikacji. Dzieje się tak dlatego, że w tym etapie największy udział w tworzeniu PKB i strukturze zatrudnienia mają usługi (zwłaszcza wyższego rzędu), a nie gałęzie produkcyjne. Generują one mniejsze zapotrzebowanie na przewóz osób i towarów, natomiast związane są z przekazywaniem informacji. Transport i łączność są ze sobą ściśle powiązane – nowoczesny transport nie może funkcjonować bez łączności. Postęp, jaki dokonuje się wraz z globalizacją światowej gospodarki, wymusza coraz szybszy dostęp do wiedzy i coraz szybsze przesyłanie informacji. Także życie codzienne (zwłaszcza na obszarach najbardziej rozwiniętych) ulega stopniowym przemianom. Coraz częściej dokonuje się zakupów w sklepach internetowych, opłaca rachunki czy obsługuje konto bankowe przez Internet.

Zmiany znaczenia transportu i łączności na poszczególnych etapach rozwoju państw

Źródło: T. Rachwał, *Oblicza geografii 2*, Nowa Era, Warszawa 2013.

Polecenie 1

Wyjaśnij na przykładzie, dlaczego w krajach wysoko rozwiniętych następuje wzrost znaczenia transportu szynowego.

Polecenie 2

Zapoznaj się z poniższym tekstem źródłowym, a następnie podaj przykłady wpływu transportu na życie i gospodarkę człowieka. Wymień czynniki sprzyjające i ograniczające potrzeby transportowe.

((Źródło popytu na transport są potrzeby transportowe ludności i różnych działów gospodarki. Potrzeba przemieszczania się jest elementarną potrzebą człowieka, umożliwiającą realizację wielu innych potrzeb wymagających na wstępie pokonania przestrzeni. Przemieszczenia ładunków lub osób są uwarunkowane społecznym i terytorialnym podziałem pracy, co sprawia, że miejsca wytwarzania dóbr i usług oraz miejsca zamieszkania potencjalnych konsumentów są oddzielone. Potrzeby transportowe rosną wraz ze wzrostem liczby ludności, poziomem dochodów, pogłębiającą się kooperacją i specjalizacją produkcji, natomiast są ograniczone m.in. przez relatywnie wysokie koszty i opłaty za przejazd, recesję gospodarczą, niebezpieczeństwa grożące podczas przewozu. Transport (wraz z łącznością i gospodarką magazynową) dostarcza przeciętnie 6-9% produktu krajowego brutto oraz zatrudnia 5-7% ludności aktywnej zawodowo, choć występują różnice regionalne. Transport integruje działalność gospodarczą, kulturową i polityczną społeczeństwa w różnej skali przestrzennej; ułatwia rozwój specjalizacji i kooperacji w gospodarce, jest istotnym czynnikiem lokalizacji osiedli oraz różnych form działalności gospodarczej, a także wpływa w istotnym stopniu na wzrost poziomu życia ludności, ponieważ zwiększa mobilność i umożliwia ludności zaspokojenie większej liczby i bardziej różnorodnych potrzeb. Eksport usług transportowych może przyczynić się do zrównoważenia bilansu płatniczego kraju w przypadku ujemnego salda handlu zagranicznego. Transport ma również duże znaczenie militarne.

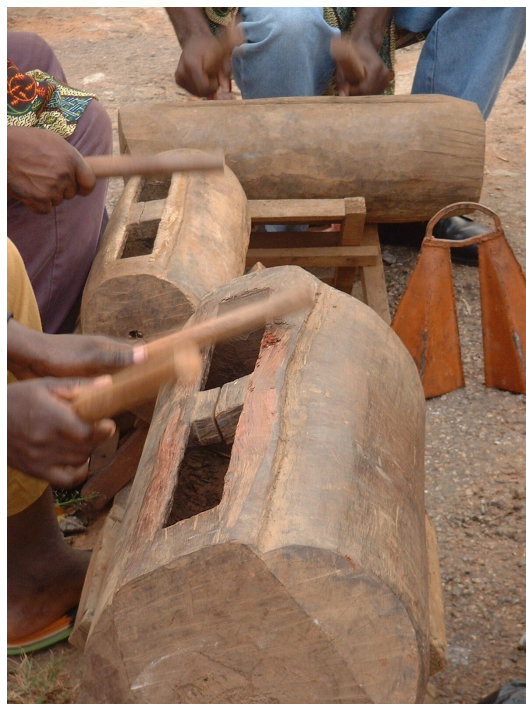
Źródło: *Encyklopedia PWN. Geografia świata. Społeczeństwo i gospodarka*, PWN, Warszawa 2008.

Kiedyś, aby przekazać wiadomość, wykorzystywano do tego celu np. gołębie pocztowe, tam-tamy (afrykańskie bębny), znaki dymne (Indianie), a jeszcze do niedawna [alfabet Morse'a](#).

Obecnie, żyjąc w erze technologii informacyjnych, o wydarzeniach, które miały miejsce po przeciwnej stronie kuli ziemskiej, dowiadujemy się natychmiast z mediów. Mamy dostęp do coraz większej ilości informacji. Za pomocą telefonu czy internetu możemy zaoszczędzić czas i spotkać się wirtualnie – bez potrzeby dojazdu.

Polecenie 3

W jaki sposób w czasach epidemii można prowadzić zajęcia lekcyjne lub spotkania biznesowe/konferencje?

Tam-tamy ludu Bamileke w Kamerunie.

Źródło: By Tatoute - Praca własna, CC BY-SA 3.0, <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/>, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=484244>.

Dzięki sieciom komputerowym można błyskawicznie stworzyć, przetworzyć i przekazać informacje na odległość, nawet te o bardzo dużej objętości. Dotyczy to zarówno osób prywatnych, jak i firm.

Wiele osób coraz częściej podejmuje **telepracę**. Jest to praca wykonywana w miejscu zamieszkania, korzystając z internetu. Telepraca dotyczy tylko niektórych działalności, które można wykonać w domu, przy komputerze (np. w „chmurze”) zamiast obecności w określonych godzinach w biurze. Jest to atrakcyjna forma zatrudnienia m.in. dla osób niepełnosprawnych i kobiet wychowujących małe dzieci.

Polecenie 4

Podaj kilka przykładów telepracy. Następnie wymień przykłady sytuacji, podczas których można wykorzystać tę formę działalności.

Zalety telepracy

Pracodawca	Pracownik
Możliwość zmniejszenia kosztów zatrudnienia pracowników. Pracodawca ponosi niższe koszty na organizację i utrzymanie stanowisk pracy i obniżenie związanych z nieobecnością pracowników.	Alternatywa dla urlopu wychowawczego. Możliwość łączenia pracy z wychowaniem małego dziecka.
Eliminacja lub ograniczenie wydatków związanych z prowadzeniem biura	Możliwość łączenia pracy z opieką nad chorym członkiem rodziny.
Redukcja koszty zatrudnienia poprzez wprowadzenie dla telepracowników zadaniowego systemu czasu pracy.	Możliwość zatrudnienia osób niepełnosprawnych, które nie muszą ruszać się z domu w celu świadczenia pracy.
Wzrost wydajności telepracowników, jak wskazują badania.	Zatrudnienie osoby mieszkającej w dużej odległości od siedziby firmy
Możliwość zatrudnienia wysokiej klasy fachowców, którzy mogliby być niedostępni w normalnej formie świadczenia pracy.	Możliwość wprowadzenia elastycznego czasu pracy
Redukcja zwolnień chorobowych.	

Wady telepracy

Pracodawca	Pracownik
Zmniejszenie możliwości kontroli przez pracodawcę działań pracownika	Niezaspokojona potrzeba kontaktów międzyludzkich. Pracownik świadczy pracę z dala od innych pracowników.
Konieczność ponoszenia kosztów związanych z zakupem sprzętu komputerowego dla pracownika	Zacieranie się granic między czasem pracy a prywatnym.

Zalety telepracy

Konieczność posiadania odpowiedniej infrastruktury technicznej w firmie	Możliwość awarii sprzętu i w związku z tym utrudnienia w komunikacji między pracownikiem a firmą
---	--

Źródło: Zalety i wady telepracy, kadry.infor.pl [dostęp online: 15.06.2020].

W wielu wysoko rozwiniętych krajach istnieje także wiele e-rozwiązań w załatwianiu spraw życia codziennego, np. elektroniczny podpis, e-recepty, e-zwolnienia, porady lekarskie w internecie, możliwości rozliczenia podatków, zrobienia zakupów, załatwienia wielu spraw urzędowych, korzystanie z aplikacji na telefon wielu sieci sklepowych dających szereg korzyści, np. zniżek cen itp.

Jednym z rodzajów usług świadczonych tylko przez internet, są usługi typu **offshoring**, które polegają na przeniesieniu za granicę, na przykład call center, usług biznesowych, badawczo-rozwojowych itp.

Przykłady wykorzystania internetu w edukacji:

- źródła informacji dla uczniów i nauczycieli,
- dzienniki elektroniczne,
- informacje o danej szkole, w tym o podręcznikach, programach, platformach e-learningowych,
- elektroniczna rekrutacja,

Transport nazywa się czasem „**krwioobiegim organizmu państwowego**”, ponieważ sieć transportowa łączy inne działy gospodarki i usprawnia ich funkcjonowanie. Umożliwia przewóz surowców i produktów przemysłowych, przewóz niezbędnych produktów, dowóz ludności do szkół, miejsc pracy czy do miejsc destynacji turystycznych.

Słownik

alfabet Morse'a

alfabet telegraficzny, w którym znaki graficzne (litery, cyfry i in.) są przedstawione w postaci kombinacji kropek i kresek; znaki a.M. są przesyłane zwykle za pomocą impulsów elektrycznych krótkich i długich, a także sygnałów świetlnych lub akustycznych; dawniej powszechnie stosowany w telegrafii i radiotelegrafii, obecnie używany m.in. w radiotelegrafii amatorskiej i mor., podczas działań militarnych, akcji ratowniczych; pierwowzór a.M. opracował 1840 S.F.B. Morse (encyklopedia.pwn.pl)

offshoring

przeniesienie za granicę wybranych działalności, działań, zadań w danym przedsiębiorstwie

poczta

przekazywanie i dostarczanie korespondencji i przesyłek; również budynek, w którym pracuje obsługa tych usług

prasa

ogół dzienników i czasopism (sjp.pwn.pl)

radiofonia

system przekazywania i rozpowszechniania programów radiowych i elektryczne (w nadajniku) i przeprowadzania operacji odwrotnej (w odbiorniku) (sjp.pwn.pl)

telegraf

urządzenie stosowane w telegrafii, służące do przekształcania (zgodnie z zastosowanym alfabetem telegraficznym) znaków pisma na sygnały elektryczne (w nadajniku) i przeprowadzania operacji odwrotnej (w odbiorniku) (endyklopedia.pwn.pl)

telekomunikacja komputerowa

globalna sieć komputerowa (głównie Internet) zajmująca się przesyłaniem rozmaitych informacji na odległość, np. danych, obrazu, dźwięku, a także prowadzeniem rozmów

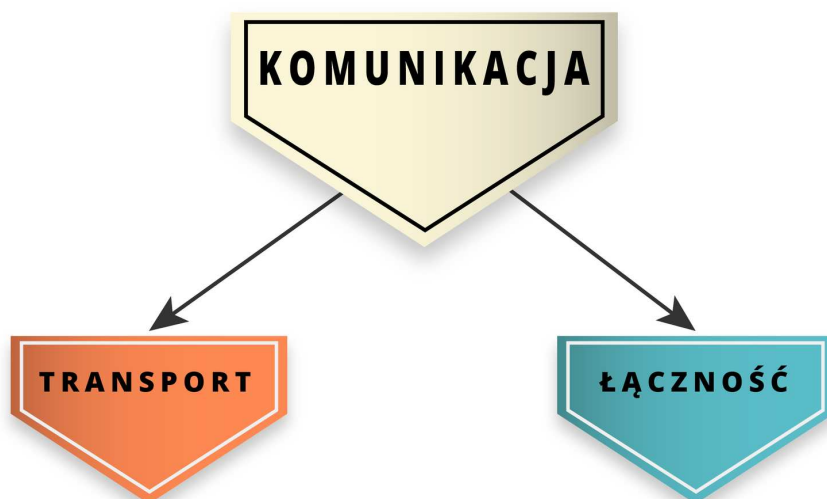
telewizja

system przesyłania na odległość ruchomych obrazów i dźwięku (sjp.pwn.pl)

Grafika interaktywna

Polecenie 1

Przeanalizuj poniższą grafikę interaktywną przedstawiającą podział komunikacji. Wskaż te rodzaje transportu i łączności, które mają szczególnie duże znaczenie w twojej miejscowości.

Podział komunikacji.

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Polecenie 2

Stwórz mapę myśli obrazującą przykłady spraw, które można załatwić, mając do dyspozycji telefon (lub komputer, tablet ...) oraz dostęp do internetu.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Do telekomunikacji nie należy

☐ telefonia.

☐ radiofonia.

☐ prasa.

☐ telewizja.

Ćwiczenie 2

Zaznacz działy gospodarki wchodzące w skład komunikacji.

☐ produkcja samochodów ciężarowych

☐ salony samochodów osobowych

☐ żegluga kabotażowa

☐ handel zagraniczny

☐ radiofonia

☐ przesyłanie energii elektrycznej

Ćwiczenie 3

Do każdej sytuacji dobierz najbardziej odpowiedni rodzaj transportu.

przetransportowanie turystów
z Hiszpanii do Kalifornii

pociąg

dojazd do małego miasteczka 40 km za
miastem

tramwaj

dojazd do pracy ze strefy podmiejskiej
dużego miasta do jego centrum

samochód osobowy

przetransportowanie dwóch tysięcy
kartonów z zabawkami z Chin do
Europy Zachodniej

statek

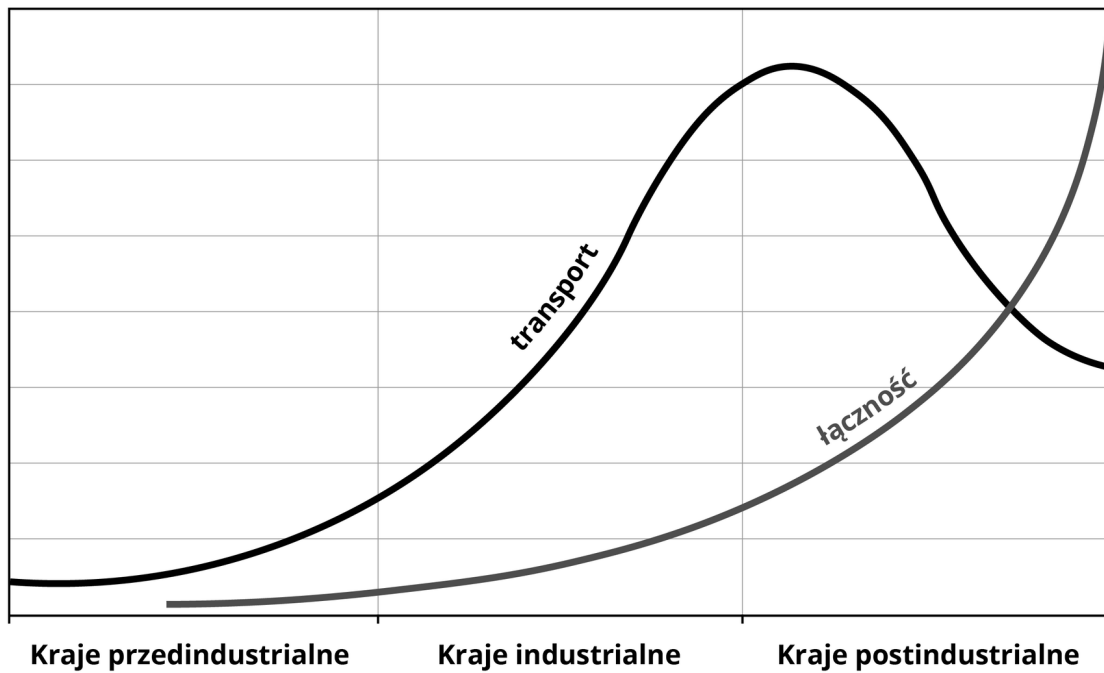
przetransportowanie kilkudziesięciu ton
węgla z Niemiec do Francji

samolot

Ćwiczenie 4

Wyjaśnij, dlaczego wraz z rozwojem cywilizacyjnym zwiększa się rola łączności?

Ćwiczenie 5

Wyjaśnij, dlaczego w krajach wysoko rozwiniętych swój renesans przeżywa transport szynowy.

Przyporządkuj podane zalety i wady telepracy do odpowiednich kategorii.

zalety dla pracownika

możliwość zatrudnienia wysokiej klasy fachowców, którzy mogliby być niedostępni w normalnej formie świadczenia

zalety dla pracodawcy

elastyczny czas pracy

możliwość łączenia pracy z wychowaniem dziecka

wady dla pracownika

mniejsza kontrola działań pracownika

koszty związane z zakupem sprzętu komputerowego dla pracownika

wady dla pracodawcy

redukcja wydatków związanych z prowadzenie biura

zacieranie się granic między czasem pracy a czasem prywatnym

zwiększone wydatki na prąd i internet

Ćwiczenie 7

Podaj nazwę poniższego obiektu. Następnie, korzystając z dodatkowych źródeł informacji geograficznej i własnej wiedzy, oceń jego znaczenie.

Źródło: CC BY 2.5, <https://creativecommons.org/licenses/by/2.5>, dostępny w internecie: <https://commons.wikimedia.org/w/index.php?curid=719485>.

Ćwiczenie 8

Korzystając z dostępnych źródeł informacji geograficznej, sprawdź i zapisz, czym jest offshoring. Następnie podaj po dwie jego zalety dla krajów, które uczestniczą w tym procesie.

Dla nauczyciela

SCENARIUSZ LEKCJI

Imię i nazwisko autora: Kamil Kaliński

Przedmiot: geografia

Temat zajęć: Podział komunikacji i jej rola w gospodarce

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum i technikum, zakres podstawowy, klasa II

Podstawa programowa

XII. Usługi: zróżnicowanie sektora usług, rola usług komunikacyjnych, edukacyjnych, finansowych i turystycznych oraz wymiany towarowej w rozwoju społeczno-gospodarczym, rodzaje transportu, atrakcyjność regionów turystycznych świata. Uczeń:

1) charakteryzuje zróżnicowanie sektora usługowego, analizuje jego strukturę w Polsce i innych wybranych państwach świata.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji,
- kompetencje matematyczne oraz kompetencje w zakresie nauk przyrodniczych, technologii i inżynierii,
- kompetencje cyfrowe,
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się,
- kompetencje obywatelskie.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- poznaje podział komunikacji.
- określa rolę komunikacji w gospodarce.
- charakteryzuje zmiany znaczenia transportu i łączności na poszczególnych etapach rozwoju państw.

Strategie: konektywizm

Metody nauczania: dyskusja, praca z e-materiałem

Formy zajęć: praca indywidualna, praca w parach, praca całego zespołu klasowego

Środki dydaktyczne: e-materiał, komputer, projektor multimedialny (lub/i tablety z dostępem do internetu), zeszyt przedmiotowy

Materiały pomocnicze:

Bibliografia

- Wrona J. (red), *Podstawy geografii ekonomicznej*, PWE, Warszawa 2006.
- Luchter B., Wrona J. (red.), *Podstawy geografii społeczno-ekonomicznej świata*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków 2018.

PRZEBIEG LEKCJI

Faza wprowadzająca

- Czynności organizacyjne (powitanie, sprawdzenie obecności).
- Dialog z uczniami mający na celu usystematyzowanie podstawowych wiadomości na temat ostatniej lekcji.
- Przedstawienie celów lekcji.

Faza realizacyjna

- Nauczyciel inicjuje dyskusję klasową na temat pojęcia komunikacji. Następnie prosi uczniów, żeby jedna osoba z każdej pary zapoznała się z informacjami dotyczącymi transportu, a druga – z informacjami dotyczącymi łączności zawartymi w multimedium bazowym. Po zakończonym zadaniu uczniowie wymieniają się w parach zdobytą wiedzą. Nauczyciel podsumowuje tę część lekcji poprzez zadawanie pomocniczych pytań.
- Następnie nauczyciel kontynuuje dyskusję, poruszając kwestię roli komunikacji w gospodarce oraz zmiany roli transportu i łączności na poszczególnych etapach rozwoju gospodarczego. W trakcie dyskusji wyświetla on odpowiednie fragmenty bloku Przeczytaj.
- W trakcie tej fazy lekcji nauczyciel prosi uczniów o wykonanie w parach poleceń z bloku „Przeczytaj”. Po wykonanej pracy uczniowie dzielą się swoimi przemyśleniami, a nad ich poprawnością czuwa nauczyciel.
- Nauczyciel wyświetla na tablicy zadania z bloku ćwiczeń interaktywnych. Wskazani uczniowie podchodzą do tablicy i rozwiązują je.

Faza podsumowująca

- Nauczyciel zadaje pytania podsumowujące, na które odpowiadają chętni uczniowie.
- Nauczyciel nagradza aktywnych uczniów, ocenia pracę w parach i przypomina cele zajęć.
- Pożegnanie i zaproszenie na kolejną lekcję.

Praca domowa

- Przedstawienie w graficznej formie zastosowania jednego z udogodnień współczesnej łączności lub transportu.
- Opcjonalnie można także prosić o zapoznanie się z kolejnym tematem lekcji (w przypadku blended-learning).

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania danego multimedium:

Multimedium bazowe może posłużyć zarówno w trakcie lekcji (w fazie realizacyjnej i podsumowującej), jak i przed lekcją (do strategii odwróconej klasy) oraz po lekcji (w celu utrwalenia wiadomości). Może także znaleźć swoje zastosowanie na lekcji powtórzeniowej, a także na innych lekcjach z zakresu geografii usług na świecie i w Polsce.